

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียน
มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
DEVELOPMENT PROGRAM OF TEACHER TO ENHANCE LIFE SKILL OF
STUDENT IN SECONDARY SCHOOL UNDER OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION

มัญชลี เปี่ยมดี

Munchalee Piamdee

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: piamdee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 331 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม (IOC 0.8 – 1.0) แบบสอบถาม (IOC 0.6 – 1.0) แบบสัมภาษณ์ (IOC 0.8 – 1.0) แบบประเมินความรู้ก่อนและหลัง (p 0.27 – 0.73) และแบบประเมินความพึงพอใจ (IOC 0.8 – 1.0) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ t-test (Dependent Samples t-test) ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการดำเนินการโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมด้านความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.52) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.53) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}$ = 4.52) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และผลการนำโปรแกรมไปใช้ พบว่า 1) การประเมินความรู้ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อน

* Received 12 May 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

การเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีผลการปฏิบัติงานสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก และ 3) การประเมินความพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$)

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, ครูแนะแนว, โปรแกรมการพัฒนา

Abstract

The study aimed to development program of teacher to enhance life skill of students in secondary school under office of the basic education commission. The sample was consisted 331 guidance teachers in secondary school under office of the basic education commission and informants was 6 guidance teachers in secondary school under the secondary education service area office 26. The instruments used to collect data comprised of evaluation form (IOC 0.8 – 1.0), questionnaire (IOC 0.6 – 1.0), structured interview form (IOC 0.8 – 1.0), knowledge test (p 0.27 – 0.73) and satisfaction form (IOC 0.8 – 1.0). The statistics used to analyze data were content analysis, mean, standard deviation and dependent samples t-test. The results revealed development program of teacher to enhance life skill of students in secondary school under office of the basic education commission which are 1) principles and goals 2) objectives 3) content 4) development activities and 5) evaluation. The program which are 4 phases 1) Preparation 2) Training 3) Operational learning and exchange of knowledge and 4) evaluation. The results of the evaluation program is appropriateness ($\bar{X} = 4.52$), possibility ($\bar{X} = 4.53$), and usefulness ($\bar{X} = 4.52$) was at highest level and the results of program implementation shown that 1) the results of knowledge test pre-posttest was significantly different at the statistical level of .05 2) the results of participation (more than 80%) was the highest level and 3) the satisfaction level was the highest level ($\bar{X} = 4.71$).

Keywords: Life Skill, Guidance Teacher, Development Program

บทนำ

ทักษะชีวิต เป็นหนึ่งในทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เนื่องด้วยทักษะชีวิต คือ ความสามารถของบุคคลในการปรับตัวและการเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (WHO., 1994) และมีความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก

เพราะทักษะชีวิตจะทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา จะทำให้เป็นคนเก่ง มีความสามารถในการคิด มีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ด้านอารมณ์ จะทำให้เป็นคนดี มีจิตสำนึก รู้จักหน้าที่ ได้รับความรู้สึกของตนเองและเข้าใจผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และด้านสังคม จะทำให้มีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ และสามารถปรับตัวเพื่อดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550)

WHO ได้กำหนดทักษะชีวิตไว้ 10 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การตระหนักรู้ในตน การเข้าใจผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด (WHO., 1994) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดให้ทักษะชีวิตไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

หากเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนขาดทักษะชีวิตตามที่กล่าวข้างต้นจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด พบว่าเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15 - 19 ปี มากกว่า 3 แสนคน ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ พบว่าเป็นเด็กและเยาวชนหญิงที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปี มากกว่า 1.5 แสนคน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2561) สอดคล้องกับการรายงานสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนประจำปี พ.ศ. 2560 โดยศูนย์วิจัยและนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน พบว่า เด็กและเยาวชนประสบปัญหาการใช้ความรุนแรง การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การขาดวินัย การใช้สารเสพติด และมีความเครียดจากสภาวะกดดันทางสังคม (ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน, 2560) และผลการสำรวจความคิดเห็นจากนิตาโพล ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากประชาชนทั่วทุกภาค โดยได้สำรวจความคิดเห็น 2 ประการ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันแตกต่างกับเด็กและเยาวชนในอดีตอย่างไร ผลการสำรวจพบว่า 1) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับมือถือหรือคอมพิวเตอร์มากกว่าการออกมาทำกิจกรรมนอกบ้าน ร้อยละ 45 2) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ขาดการอดทน การรอคอย ร้อยละ 31 และ 3) เด็กและเยาวชนในยุคนี้ขาดระเบียบวินัย ร้อยละ 29 และประการที่สอง เด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 ควรมีคุณสมบัติอย่างไร (มติชน, 2560) ผลการสำรวจพบว่าสิ่งที่ประชาชนคาดหวังให้เป็นคุณสมบัติของเด็กและเยาวชนไทยในยุคนี้ คือ 1) การมีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยเหลือสังคม ไม่เห็นแก่ตัว ร้อยละ 44 2) การมีระเบียบวินัย เคารพกฎระเบียบ ร้อยละ 35 3) มีความอดทนอดกลั้น ร้อยละ 31 และ 4) การรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลที่ได้รับ ร้อยละ 26 ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์เป็นอย่างมากเนื่องจากสามารถพัฒนาเด็กและ

เยาวชนได้ทั้งภายในและภายนอก โดยทักษะชีวิตสามารถเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอน การเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการมีแบบอย่างที่ดี ส่วนการเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนการสอนเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผ่านการจัดกิจกรรมที่ได้ลงมือทำ ได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำไปปรับใช้ในชีวิต การเกิดทักษะชีวิตในรูปแบบที่สองหรือการเกิดทักษะชีวิตด้วยกระบวนการเรียนการสอนจึงจำเป็นที่ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจนเกิดเป็นทักษะชีวิต (นิต้าโพล, 2561)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมแนะแนว ซึ่งกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิตตามหลักสูตร โดยการจัดกิจกรรมต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทหรือมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนมากที่สุดคือครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนว จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และทักษะชีวิตของนักเรียน

1.2 ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะชีวิตของนักเรียน และทำการประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประเมินความเหมาะสม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อร่วมการสนทนากลุ่มและประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านจิตวิทยา ด้านการแนะแนว ด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านใดด้านหนึ่ง และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสนทนากลุ่มและสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มตามกรอบเนื้อหาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อระหว่าง 0.80 – 1.00

3.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินและสร้างแบบประเมินความเหมาะสมขึ้นในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ โปรแกรม วิธีการพัฒนาครู และกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,358 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 331 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ประกอบด้วย 13 เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 16 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 วิธีการพัฒนาครูที่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) และตอนที่ 3 กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.60 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 3 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียน 3 โรงเรียน โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน จำนวน 25 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียน 3 โรงเรียน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วย โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 วิธีการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 4 การสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำไปใช้

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

1.2 การศึกษาผลการนำไปใช้โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านจิตวิทยา จำนวน 4 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านจิตวิทยา ด้านการแนะแนว ด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านใดด้านหนึ่ง และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการศึกษา จำนวน 3 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ด้านการศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี

2.2 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จำนวน 35 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 6 คน โดยการสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ บทนำ คู่มือการใช้โปรแกรม การวัดและการประเมินผล ระยะเวลาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และเครื่องมือ/สื่อ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.60 – 1.00

3.2 แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความรู้และสร้างแบบประเมินความรู้ในลักษณะข้อสอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่ายรายข้อ โดยแบบประเมินความรู้มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.27 – 0.73 ผู้วิจัยเลือกใช้จำนวน 20 ข้อ จาก 30 ข้อ จากนั้นนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha) โดยแบบประเมินความรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3.3 แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมและสร้างแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจและสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาและเอกสาร กิจกรรมการพัฒนา และผลที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรม ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยการวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่า มีค่าความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ ระหว่าง 0.80 – 1.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย ค่าความเชื่อมั่น และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยวิธีการวิเคราะห์ t - test (Dependent Samples t - test)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรม วิธีการพัฒนาครู กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และทักษะชีวิตของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 โปรแกรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม

1.2 วิธีการพัฒนาครู ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า วิธีการพัฒนาครู ประกอบด้วย 5 วิธี ได้แก่ 1) การอบรม 2) การนิเทศ 3) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 5) การเป็นพี่เลี้ยง

1.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A

1.4 ทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การรู้จักจุดเด่นจุดด้อยและภาคภูมิใจในตนเอง การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเอง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลและเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การรับรู้สาเหตุของปัญหาและยอมรับผลจากการกระทำ และการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา 3) การจัดการอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด

ได้แก่ การรับรู้สาเหตุและการหลีกเลี่ยงสิ่งที่ก่อให้เกิดอารมณ์และความเครียด การควบคุมอารมณ์ และการผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด และ 4) การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร และการสร้างสัมพันธ์ภาพ

2. ผลการประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน Midpoint ผลการวิจัยพบว่า

2.1 การประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14)

2.2 การประเมินความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาครู 5 วิธี พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.00)

2.3 การประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 7 กิจกรรม พบว่า โดยรวมทุกกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12)

2.4 การประเมินความเหมาะสมของทักษะชีวิตของนักเรียน 4 องค์ประกอบ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.61)

ระยะที่ 2 ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 331 คน จำแนกตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 คิดเป็นร้อยละ 11.87 จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนมากปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 32.93 จำแนกตาม ประสบการณ์สอนกิจกรรมแนะแนว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีประสบการณ์สอน กิจกรรมแนะแนว ระหว่าง 1 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.46 และจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาทางจิตวิทยา สาขาใดสาขาหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 77 และสำเร็จการศึกษาสาขาอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องทางจิตวิทยา คิดเป็น ร้อยละ 23

2. วิธีการพัฒนาครูที่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีการพัฒนาครูที่ถูกเลือกมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การอบรม (Training) คิดเป็นร้อยละ 25.63 รองลงมาคือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) คิดเป็นร้อยละ 23.60 และการนิเทศ (Classroom Observation) คิดเป็นร้อยละ 21.83 ตามลำดับ

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการรู้จุดเด่นจุดด้อยและภาคภูมิใจในตนเอง คือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.20 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 26.79 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.22 ตามลำดับ 2) การเสริมสร้างการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 20.75 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 17.02 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.01 ตามลำดับ และ 3) การเสริมสร้างการวางแผนชีวิตและการพัฒนาตนเอง คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A คิดเป็นร้อยละ 18.63 รองลงมาคือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.92 และกิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 15.31 ตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ปัญหา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การเสริมสร้างการวิเคราะห์ข้อมูลและเลือกรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 23.16 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 21.25 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 16.82 ตามลำดับ 2) การเสริมสร้างการรับรู้สาเหตุของปัญหาและยอมรับผลจากการกระทำ คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.04 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.72 และกิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.31 ตามลำดับ และ 3) การเสริมสร้างการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 23.46 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.05 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 17.22 ตามลำดับ

3.3 การจัดการอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การรับรู้สาเหตุและการหลีกเลี่ยงสิ่งทีก่อให้เกิดอารมณ์และความเครียด คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 21.25 รองลงมาคือ กิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 17.82 และกิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R-C-A คิดเป็นร้อยละ 15.71 ตามลำดับ 2) การควบคุมอารมณ์ คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา คิดเป็นร้อยละ 19.74 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 17.52 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 15.61 ตามลำดับ และ 3) การผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด คือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 21.95 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 18.63 และกิจกรรมการให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.72 ตามลำดับ

3.4 การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธ์ภาพ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การติดต่อสื่อสาร คือ กิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 19.94 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 17.72 และกิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A คิดเป็นร้อยละ 15.81 ตามลำดับ และ 2) การสร้างสัมพันธ์ภาพ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning คิดเป็นร้อยละ 20.24 รองลงมาคือ กิจกรรมการเรียนรู้โดยเกม คิดเป็นร้อยละ 18.53 และกิจกรรมการเรียนรู้บทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 16.31 ตามลำดับ

ระยะที่ 3 ผลการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไป โรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียน 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลผลงาน นวัตกรรมระดับเขตพื้นที่การศึกษา เรื่องการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2555 จากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา และรางวัลครูต้นแบบในการจัดการเรียนรู้บูรณาการ ทักษะชีวิต ประจำปี 2560 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) โรงเรียน ร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับคัดเลือกให้เป็นศูนย์แนะแนวต้นแบบ และ 3) โรงเรียน ศรีกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ประเภทดีเด่น ในการประกวดชมรม TO BE NUMBER ONE ระดับประเทศ ประจำปี 2562

2. วิธีการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การสอนกิจกรรมแนะ แนว การสอนทักษะชีวิตโดยการบูรณาการทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมหรือ โครงการพิเศษ โดยทักษะชีวิตที่ควรได้รับการเสริมสร้างมากที่สุดคือ การรับรู้และเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น และการจัดการอารมณ์และความเครียด และกิจกรรมที่เหมาะสมและมีความ สำคัญต่อการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาท สมมติ กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา กิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้เกม กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A

3. แนวทางการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนในโรงเรียน มัธยมศึกษา พบว่า วิธีการพัฒนาครูที่เหมาะสมและมีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ การอบรม การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการนิเทศ

ระยะที่ 4 ผลการสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำโปรแกรมฯ ไปใช้

1. ผลการสร้างและประเมินโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม ส่วนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม นิยามศัพท์เฉพาะ การนำโปรแกรมไปใช้ และเนื้อหาของโปรแกรม และส่วนที่ 3 การวัดและการประเมินผล ประกอบด้วย วิธีการวัดและการประเมิน และเกณฑ์การวัดและการประเมิน

โดยโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการโปรแกรม 4 ระยะ 12 ขั้นตอน ระยะเวลา 86 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อม จำนวน 3 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ปฐมนิเทศ และขั้นที่ 2 การประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม

ระยะที่ 2 การอบรม จำนวน 8 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 3 การอบรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื้อหาการอบรมประกอบด้วย กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R-C-A และทักษะชีวิตของนักเรียน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรับรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจแก้ไขปัญหา 3) การจัดการอารมณ์และความเครียด และ 4) การติดต่อสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ ขั้นที่ 4 การประเมินการเข้าร่วมการอบรม และขั้นที่ 5 การศึกษาเอกสาร/การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ระยะที่ 3 การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จำนวน 72 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 6 ถึง ขั้นที่ 9 เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน 56 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 14 ชั่วโมง โดยนำความรู้ ทักษะที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และระหว่างการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานแต่ละสัปดาห์

จะมีการนิเทศการปฏิบัติงาน สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และเมื่อครบ 1 สัปดาห์จะมีการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ PLC สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง ซึ่งการนิเทศและการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ PLC เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 16 ชั่วโมง และขั้นที่ 10 การประเมินการเข้าร่วมโปรแกรม ได้แก่ การปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ระยะที่ 4 การประเมินผล จำนวน 3 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 11 การประชุม เพื่อสะท้อนผลการเข้าร่วมโปรแกรม และขั้นที่ 12 การประเมินผลหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย การประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรม และการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม

1.2 ผลการประเมินโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน Midpoint พบว่าด้านความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.52) ด้านความเป็นไปได้ (ค่าเฉลี่ย 4.53) และด้านความเป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 4.52) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

2. ผลการนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 การประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนประเมินความรู้หลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าคะแนนประเมินความรู้ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม โดยแบบประเมินการเข้าร่วมโปรแกรมจากการปฏิบัติงาน การเป็นผู้นิเทศ และการเข้าร่วมการสร้างชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) พบว่าโดยรวมมีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคล พบว่า มีผลการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าร้อยละ 80 อยู่ในระดับดีมากทุกคน

2.3 การประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.71)

อภิปรายผล

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อ

เสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 86 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัย ธนียา เทียนคำศรี ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อการออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรฝึกอบรมครู ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม 3) เนื้อหาและระยะเวลาของการฝึกอบรม 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม และ 6) การวัดประเมินผลการฝึกอบรม (ธนียา เทียนคำศรี, 2557) และงานวิจัยของสกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ หลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 2) ประสบการณ์/เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 3) การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ 4) การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา (สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์, 2558) ดังเช่นงานวิจัยของ Krishnendu Munsri & Debjani Guha ที่ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการบรรจุเนื้อหาทักษะชีวิตลงในหลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาครู พบว่า ครูที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรทักษะชีวิต สามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดสู่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวและจัดการปัญหาต่าง ๆ ได้ดี (Krishnendu Munsri, & Debjani Guha, 2014)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงกระบวนการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ นักเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล นอกจากนี้ยังค้นพบกิจกรรมที่ครูสามารถนำไปจัดให้แก่นักเรียนเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมการ เรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดย ใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้ Active Learning 6) กิจกรรมการให้คำปรึกษา และ 7) กิจกรรม การเรียนรู้โดยการตั้งคำถาม R - C - A

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษารูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรม ระยะที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาครูและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระยะที่ 3 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน และ ระยะที่ 4 การสร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน และการนำไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการดำเนินการโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล รวมทั้งสิ้น 86 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความขอเสนอข้อเสนอแนะว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในการพัฒนาครูได้ โดยปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา 2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้น เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงทดลอง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2562 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพฯธุรกิจ. (2561). เผยเด็กติดยาฟุ้ง 3 แสนคน – ท้องก่อนวัยปีละ 1.5 แสน. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/788466>

- ธनिया เทียนคำศรี. (2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อการออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. รมยสาร, 12(1), 103 - 115.
- นิด้าโพล. (2561). การสำรวจความคิดเห็น หัวข้อเด็กและเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=576>
- มติชน. (2560). เด็กไทยวันนี้!! นักวิชาการจู่ๆ แฉสถานการณ์เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน “ความรุนแรง – แม่วัยใส – ยาเสพติด”. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.matichon.co.th/news/418603>
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2550). ชุดวิชาทักษะชีวิต Life Skill หน่วยที่ 1–7. ใน เอกสารการสอน . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- ศูนย์วิจัยและนวัตกรรมด้านเด็กและเยาวชน. (2560). เด็กไทยวันนี้!! นักวิชาการจู่ๆ แฉ สถานการณ์ เด็กไทยมีปัจจัยเสี่ยง 10 ด้าน ความรุนแรง - แม่วัยใส - ยาเสพติด. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.matichon.co.th/news/418603>
- สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียน พยาบาลทหารอากาศ. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการเสริมสร้างทักษะชีวิตตาม จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Krishnendu, M., & Debjani, G. (2014). Status of Life Skill Education in Teacher Education Curriculum of SAARC Countries: A Comparative Evaluation. *Journal of Education & Social Policy*, 1(1), 93–99.
- WHO. (1994). *Life Skill Education for Children and Adolescents in School*. London: Education Development Center.